

Red: E. Husmark och Y. Karlsson

Räddade Sida-projekt

Trots att anslagen till u-hjälpen procentuellt sett ökat högst betydande i årets statsverksproposition var anslaget otillräckligt för att förverkliga flera angelägna projekt som Sida äskat medel för. Dit hörde bl.a. ökade insatser för familjeplanering, ett utbildningsprogram för afrikanska kvinnor och FN-bistånd till de arabiska Palestinaflyktingarna. Genom uppgörelsen i statsutskottet mellan högern och socialdemokraterna ställdes ytterligare 40 miljoner till Sidas förfogande så att de omdiskuterade Sida-projekten kunde föras ut ur farozonen, skriver *Svenska Dagbladet* (20/4). Den reella skillnaden till mittenpartiernas begärda höjning var bara 10 miljoner.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden är det beklagligt att riksdagens långa u-hjälpsdebatt främst genom mittenpartiernas agerande fick en starkt partipolitisk prägel. Klyftan mellan den rika och den fattiga världen ökar, befolkningskris och hungersnöd är redan ohöjliga realiteter — det räcker med att erinra om den förtvivlade situationen i Indien. Det är i detta perspektiv den svenska biståndsinsatsen skall ses. Här gäller det, som högerledaren Holmberg betonade, inte att draga upp konstflade politiska gränser inom vårt folk. Det angelägna är fastmer att tvärsöver alla partipolitiska och ideologiska demarkationslinjer genom en konstruktiv debatt och upplysning

skapa förutsättningar för en bred och engagerad uppslutning bakom den gemensamma strävan att på ett realistiskt och planmässigt sätt ge ett så stort och effektivt svenskt bistånd som möjligt i kampen mot världsnöden.

Den oväntade kompromissen möjliggjordes genom att pengarna till det ökade Sida-anslaget inte ökar utgifterna — de tas från anslaget till bilateral finansiell hjälp. Desutom fick högern igenom sitt krav på att staten skall garantera investeringar i u-länder för svenska företag. I riksdagsbeslutet ingår också krav på en ny tidsplan för ökningen till nästa års riksdag och på att samtliga biståndsanslag skall samlas under utrikeshuvudtiteln.

Beslutet innebär vissa välför-tjänta bakslag för regeringen och vissa framsteg för u-hjälpen, kommenterar *Dagens Nyheter* (20/4), som i en framtidssyn ser en svensk biståndsinsats på två procent av bruttonationalprodukten och internationella uttaxeringar, kanske före 1980.

Verkar sådana summor i dag orealistiska, beror det på ovanans makt. Och på ovanan vid att se vår och andra i-länders u-hjälp i sitt ekonomiska sammanhang: att vi tjänar tillbaka mer än dubbla u-hjälpen på u-ländernas försämrade råvarupriser, eller att som hr Dahlén påpekade en höjning upp till en procentmålet bara motsvarar tre månaders inställd egen välståndsökning. Mycket större tributer kommer att krävas, och budgetanslagen blir ändå inte viktigast. U-länderna måste få stabiliserade priser, tullbefrielser, handelspreferenser, utvecklingsprövande — och då gärna investeringsgaranterade — privatinvesteringar vid sidan av internationella organs massiva satsningar på infrastrukturen i utbildning, kommunikationer, energiproduktion etc. Vårt samhälle och vår förvaltning måste inrikta sig på att långsiktigt bidra med personal och tjänster, som Torsten Nilsson framhöll. "Tusen människor kan betyda mer än 1 000 miljoner." Javisst, och bådadera kommer att behövas flera gånger om.

Även om det är klart att också självbevarelsedriften måste mobiliseras för att göra vad humanitets- och hjälptemat inte orkar med, är riskerna för högtekniska svält- eller raskrig föga lämpade som pedagogiska hjälpmedel. Paniken slår blint, det kan en gång bli frestande att eliminera s.k. oroshärdar med bomber i stället för med bröd.

U-landspraktik undervärderas

En svensk läkare som tjänstgör i ett u-land anses mindre meriterad än en som arbetar motsvarande tid i Sverige. Socialministern har lovat att dessa regler snarast skall ses över. Den översynen får inte dra ut på tiden, betonar *Expressen* (13/5).

Regeringen ursäktar sin tvekan att höja u-hjälpsanslagen bland annat med att man inte kan rekrytera experter för u-landstjänsten. Att det är ett svepskäl visar sig när man nu måste erkänna att man också upprätthållit meritregler som gör u-landstjänsten mindre lockande.

Invandringsverk

Ett nytt ämbetsverk, som kallas immigrationsstyrelsen, bör ta hand om utlänningarnas anpassningsproblem i Sverige och handlägga frågor om visering, uppehållstillstånd och förpassning, anser utlänningsutredningen. Arbets-tillstånd och utlänningarna på arbetsmarknaden bör dock sortera under arbetsmarknadsstyrelsen och undervisningen under skolöverstyrelsen. Statsmakterna bör ge fasta riktlinjer för invandringspolitiken och utlännings vandl bör inte kunna medföra vägrat uppehållstillstånd.

Immigrationsstyrelsen tänkes principiellt endast bli ett verkstäl-

lande organ. Mål och riktlinjer skall utformas av statsmakterna, regering och riksdag. Helt visst är detta en avgjord förbättring. Invandringspolitiken rymmer så många betydelsefulla principiella problem att det ej kan vara rimligt att en förvaltningsmyndighet i praktiken ensam får bära ansvaret för deras lösning, skriver *Svenska Dagbladet* (3/5). En viktig nyhet är att uppehållstillstånd inte längre får vägras på grund av utlänningsandel — å andra sidan vidgas möjligheterna till utvisning.

Praktiskt sett bör enligt denna ordning samma befogade skyddssynpunkter kunna tillgodoses om genom den nuvarande användningen av uppehållstillstånd. Samtidigt är det tydligt, att förslaget innebär en icke oväsentlig förstärkning av utlänningsrättssäkerhet — utvisningsinstitutet är som känt kringgådd av starka rättsliga garantier.

Det mest karaktäristiska i vår invandringspolitik är planlösheten, låt-gå-systemet, i hägnet av lagar som i och för sig ger stora möjligheter att skönsmässigt neka uppehålls- och arbetstillstånd, skriver *Dagens Nyheter* (30/4).

Vi vet nu att modellen "fri invandring" inte håller. Det finns, för att uttrycka sig enkelt, för många fattiga jugoslaver, greker, turkar, egypter, indier m.fl. Vi har fått gå över till reglerad invandring i den meningen att ingen skall accepteras på arbetsmarknaden som inte före inresan ordnat arbetstillstånd. Ju bättre vi söker ordna för invandrarna i fråga om arbete, bostad och utbildning, desto nödvändigare blir det att hålla fast vid denna kontroll.

Utredningen menar att rasfördomar och avoghet mot utlänningsar är realiteter, vars existens man måste ta hänsyn till. Man anar att den med reglerad invandring åsyftar en mycket liten invandring.

Tar statsmakterna sitt ansvar för invandringen bör denna kunna

ges sådana former att man förebygger anhopningen av arbetssökande utlänningsar på ett fåtal platser, skriver *Göteborgs-Posten* (30/4).

En strävan bör också vara att komma bort från det barackliv som många tvingats föra och som ofta alstrar en osund miljö. Stämningen blir irriterad då man låter ett stort antal ungarlar representerande de mest skilda miljöer och nationer bo tätt inpå varandra och tämligen isolerade från samhället i övrigt.

Det är ett torftigt betänkande och ger inte utlänningsarna i vårt land någon väsentligt ökad rättstrygghet, kommenterar *Aftonbladet* (9/5). Risken är stor för att utvisningsbesluten, som skall fattas av länsstyrelserna, grundas på lika många tolkningar av utvisningsgrunderna som det finns län. De flesta av de gamla utvisningsparagraferna kan säkert saklöst slopas — resterande utvisningsärenden borde överlämnas till de vanliga domstolarna och inte avgöras administrativt.

Genom att föra över de viktiga och svåra anpassningsfrågorna till det nya verket, och därmed ge det andra och gentemot invandrarna mer positiva funktioner, skulle man ha ökat möjligheterna att rekrytera kvalificerad personal med en mindre fördomsfri och dunkelt moraliserande syn på utlänningsarna än den som nu tycks dominera bland kommissionens tjänstemän.

Men utredningen talar bara vagt om att en, eller kanske två, tjänstemän bör få i uppgift att "följa" anpassningsproblemen; resten av de anställda, dvs nästan 300, skall även i fortsättningen ägna sig åt de närmast polisiära bevaknings- och sysslorna.

Den som hoppats på att utredningen skulle bana väg för en generösare utlänningspolitik blir besviken. Även i fortsättningen skall invandring tillåtas bara i den mån det är bra för Sverige. Vad som bäst gagnar de människor som känner sig tvingade att bryta upp

från sina hem för att skapa sig en ny framtid i ett främmande land har den ägnat betydligt mindre intresse, skriver *Expressen* (29/4). Utvisningsmotivet borde — i stället för de nya kautschukreglerna — vara det enda klara: att vederbörande dömts för brott av en viss grad.

Om arbetstillstånd flyttas till arbetsmarknadsstyrelsen, kontrollen i stort sett sköts av polisen, den sociala omvårdnaden av de vanliga sociala organen och invandrarnas utbildning av skolöverstyrelsen — varför då bygga upp ett särskilt ämbetsverk med fyra byråer och en särskild kunglig styrelse? Prövningen av uppehållstillstånd kan inte vara en tillräcklig grund för en sådan organisation.

Frågan om uppehållstillstånd är ju dessutom för de flesta utlänningsar som vill stanna längre tid i Sverige förenad med arbetstillståndet. I stället för att förut ha haft att göra med en myndighet ska invandrarna nu tvingas vända sig till två.

Det är relativt blygsamma reformer och för att genomföra dem är det knappast nödvändigt att skrota ner utlänningskommissionen, hävdar *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning* (3/5). Att arvtagaren får en förnämligare status och andra personalresurser är betydelsefullt men eliminerar ingalunda riskerna för sådana tabbar som dragit smälek över UK.

Klarare linjer och en avsevärd lättnad för verket skulle det emellertid innebära om det befriades från det ansvar för invandringspolitikens utformning som utlänningskommissionen släpar på. Det är som utredningen säger "ett anmärkningsvärt avsteg från kompetensfördelningen mellan statsmakterna och förvaltningsmyndigheterna". Även om ansvaret i hög grad varit enbart nominellt har regeringen kunnat använda utlänningskommissionen som strykpojke. Statsmakterna bör givetvis både stå till tjänst med direktiv och sedan stå till svars för dem. Om detta kommer att leda till en liberalare och humanare invandringspolitik är däremot en helt annan historia.

Samordna socialvården

En samordning och effektivisering av den sociala hjälp-, stöd- och vårdverksamheten inom kommunerna blir alltmer ofrånkomlig. Skall sammanslagningen av social- och medicinalstyrelserna samt det nya institutet för sjuk- och socialvårdens planering och rationalisering bilda upptakten till detta, frågar riksdagsman Daniel Wiklund i Dagens Nyheter (9/5).

Den kommunala socialvårdsförvaltningen vilar på tre ganska olika formade grundvalar — socialhjälpslagen, nykterhetsvårdslagen och barnavårdslagen. Det borde vara en gemensam laggrund. I små kommuner har socialförvaltningen — genom att en "ensamassistent" anställts — på ett självfallet sätt sammanhållits, även om besluten skett i tre nämnder, men i större kommuner har både utredningar och beslut länge varit uppsplittrade med en mängd dubbelarbete som följd.

Tendensen till inomkommunal integration på socialvårdens område måste snarast få slå igenom även i lagstiftningen. Operationen kräver en genomgripande omstörning av verksamheten. Motionsframstötter vid årets riksdag erinrar om detta. Kravet har stöd i psykologins människoupfattning, enligt vilken man alltid måste räkna med multikausala och för de olika vårdområdena i mycket likartade bakgrundsfaktorer till mänskliga reaktionssätt. Man kan också se reformen som en strukturrationalisering och effektiviseringsåtgärd. Att hela socialvården måste aktiveras och utåt få ett mera påtagligt uppsökande och servicebetonat drag påminns vi om dagligen genom vårdfall som upprörande länge varit okända, ibland uppmärksammade först då vårdfallet blivit ett dödsfall.

Ett skäl till att socialvårdens organisation radikalt bör omprövas är den interkommunala integrationsprocessen. Risker för att närhetskontakten äventyras måste beaktas. Dessutom behövs alltmer social information både enskilt

och kollektivt i de nya, ofta mycket vidsträckta storkommunerna — t.ex. genom fasta filialer eller rörliga socialvårdsbyråer.

Ett ytterligare dilemma ligger i blandningen av frivilliga vårdskande och behandlingsovilliga. Måste inte här till sist en spaltning ske, så att tvångsfallen överförs till särskilda (eventuellt statliga) organ?

Det skulle vara skäl att fråga sig om inte de politiskt valda förtroendemännen i de förstörade kommunerna liksom på sjukvårdens område bör ägna huvuddelen av sin aktivitet åt de stora organisations- och finansieringsfrågorna, lokal- och personalbehovets tillgodosedande etc, medan det direkta vårdarbetet mera definitivt får bli en uppgift för den specialutbildade personalen.

Ja till månadspiller

Det hedrar riksdagen att den utan reservationer till utskottsbetänkandet och bara med några mer pliktskyldiga betänkligheter till protokollet godtog förslaget om klinisk utprövning av månadspilleren. Opinionen har nyktrat till och ansvarsmedvetandet riktats utåt mot världens och framtidens problem, inte inåt och bakåt mot gamla dogmer och spetsfundigheter, konstaterar *Dagens Nyheter* (7/4).

Månadspilleren kommer att göra födelsekontrollen avsevärt billigare, enklare och antagligen också fysiskt och psykiskt ännu skonsammare än nuvarande hormonella preventivpiller som ju måste tas dagligen, men med vissa rytmiska avbrott.

Framför allt den sistnämnda komplikationen, men också kostnaderna, förvaringsproblemen på många håll i u-världens boningar, metodinlärningen och en viss osäkerhet om långtidseffekterna av ständig hormonell tillförsel gör att preventivpilleren — i och för sig ett stort framsteg — redan framstår som klart underlägsna "månadspiller" eller framtida kanske ännu glesare och mer bestående preventivåtgärder (vaccination etc) inom

den växande arsenalen för global frivillig födelsekontroll. Och väckelsen på det området går nu fram över kontinenterna med sådan styrka att svårigheterna nu mindre gäller opinionsbildningen och övervinnet av religiöst, politiskt eller kulturellt motstånd än möjligheterna att utexperimentera, tillverka, finansiera, distribuera och upplysa om preventivmedlen.

Ändrad attityd i nykterhetsrörelsen

Det var märkligt att lyssna till några av dem som stod för förkunnelsen på Nykterhetsfolkets dag. Talarna var desamma som tidigare men texten gick inte riktigt att känna igen — tonfallen var ovanligt ekumeniska. Om den klassiska utopin — det alkoholfria samhället — blev inte mycket ordat; så mycket mer däremot om det alkoholskadefria samhället och värdet av samverkan mellan alla som oavsett ideologier vill främja folknkyrheten underströks, skriver *Svenska Dagbladet* (6/5).

Tidigare har kärnan i förkunnelsen alltid varit att den absolutistiska filosofins principer måste vara vägledande inte bara på sikt utan även i det begränsade nykterhetspolitiska reformarbetet. Glädjen över vad som kan se ut som en ny attityd grumlas något av att det förefaller vara en omvändelse under yttre omständigheters tryck.

Ett par betydelsefulla grupper inom nykterhetsrörelsen har på sistone gått sin egen väg, vänt landsförbundet ryggen och inlett en stundom rätt från polemik mot sina tidigare meningsfränder. Det är för dessa förbund inte fråga om ett övergivande av absolutismen som ideal men väl om en nyorientering ifråga om mål och medel i det praktiska nykterhetsarbetet. Att denna frondering har skakat rörelsen är uppenbart. Det är också tydligt, att den organiserade nykterhetsrörelsen snabbt har förlorat i inflytande när det gäller den samhälleliga nykterhetspolitikens

utformning. Reformarbetet sker nu väsentligen under ledning av praktiskt inriktade nykterhetspolitiker. Förmodligen anses rörelsens manifestationer i realistisk riktning nödvändiga, om den inte skall bli helt ställd off side.

Daghem för alla

Föräldrarna kräver riktiga daghem. Att då uppmuntra utbyggnaden av den billigaste och minst lämpliga tillsynsformen, familjedaghemmen, vore olyckligt. I stället vore föräldrar och barn mer betjänta av ett obligatorium för kommunerna att tillhandahålla daghemsplatser åt dem som vill ha och behöver sådana, skriver *Aftonbladet* (29/4). Opinionen har på några år helt svängt i inställningen till kollektiv barntillsyn. Barndaghemmen, som från början var institutioner för barn som av sociala skäl behövde tillsyn, ses som moderna serviceinrättningar, till gagn för barn från alla samhällsgrupper. Den viktigaste orsaken till attitydändringen är väl att allt fler kunnat konstatera att det är en god tillsynsform men i un-

dersökningar framhävs också betydelsen av gruppgemenskap, något som aldrig familjedaghemmen på samma sätt kan ge.

En annan sak är givetvis att familjedaghemmen nu är nödvändiga, tyvärr ofta som katastroflösningar, därför att daghemsutbyggnaden gått för långsamt.

Men om småbarnsföräldrarna har insett daghemmens värde för sig själva och barnen, har även kommunalmännen, som i regel är äldre, gjort det?

Knappast; stadgade män som vant sig att ha frun hemma tänker inte om i en handvändning. Men ett nytänkande är säkert på väg, mer eller mindre motvilligt. Ett tecken på det är att utbyggnaden tagit fart under det senaste året. Ett annat kan man finna i en enkät från Österhaninge, där en stark majoritet i kommunalfullmäktige anser att utbyggnadsplanerna är tilltagna i underkant och att barntillsynen ska ordnas i form av daghem.

Vad är en epidemi?

Under denna rubrik kritiserar *Dagens Nyheter* doktor Nils Bejerots artikel i Socialmedicinsk tidskrifts aprilnummer.

I Socialmedicinsk tidskrift skriver dr Nils Bejerot att narkomanvårdskommittén endast motvilligt accepterat teorin att den lavinar-tade spridningen inom vissa ungdomskretsar av missbruket av olika gifter "i princip är en epidemi", att kommittén "inte vågat dra de logiska konsekvenserna av epidemiteorin" och att den inte rekommenderat några åtgärder för att få missbruket under kontroll "enligt den kliniska epidemiologins behandlingsprinciper".

Hr Bejerot tillgriper en falsk analogi för att upphöja medicinsk sakkunskap och medicinska lösningar. Narkomani är ingen epidemisk sjukdom. Den sprids genom social och psykologisk påverkan, och den kliniska epidemiologins behandlingsprinciper har inte ett dyft att lära oss om hur vi skall komma till rätta med denna påverkan.

Sedan DN gjorde detta tvärsäkra konstaterande har Första Nordiska Kongressen i Socialmedicin varit samlad i Göteborg den 8—10 juni. Kongressens huvudtema var "Epidemiologi och tillämpad socialmedicin", och ett särskilt symposium ägnades narkomanipreventionen — just på basis av en epidemiologisk arbetsmodell!

Nyhyttan

Kurort och enskilt sjukhem

Storslagen bergslagsnatur — utmärkte promenadvägar — hög och torr barrskogsluft — sjukgymnastik — massage — bad.

Överläkare: Med. Dr G. Smårs.

Behandling av invärtes sjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, hjärt- och blodtryckssjukdomar, reumatiska åkommor. Konvalescens och rekreation. Prospekt och upplysningar genom rumsbeställningen.

Tel. 0587/604 00

Postadress: Fack 65, JÄRNBOAS.